

rules of action, which led to a complication) provide for a high level of performance of pedagogical reflexivity teacher's personality.

It is concluded that the ability to memorize and reproduce arbitrary factual, theoretical and reflexive verbal material is linked with pedagogical reflexivity of teacher's personality, in particular with cognitive component of pedagogical reflexivity.

It is showed that the ability to involuntary memorization is linked with the pedagogical reflexivity. The process of voluntary memory serves the highest form of development of metamemory and performed unconsciously, while pedagogical reflectivity is associated with the process of voluntary attention and thinking of the teacher's personality.

Key words: metamemory, pedagogical reflectivity, metacognitive competence of the higher school teacher, the ability to voluntary and involuntary memorization, reflective memory function.

Recieved August 21, 2014

Revised September 16, 2014

Accepted October 24, 2014

УДК 159.9.07

В.С. Цихоня

valeria.tsykhonya@gmail.com

Принципи та напрями психологічної корекції дисфункційних уявлень про сексуальні стосунки у жінок з істероїдним розладом особистості

Tsykhonia V.S. The principles and ways of psychological correction of dysfunctional conceptions about sexual relationship of women with histrionic personal disorder / V.S. Tsykhonia // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / edited by S.D.Maksymenko, L.A.Onufriieva. – Issue 26. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2014. – P. 606-620.

В. С. Цихоня. Принципи та напрями психологічної корекції дисфункційних уявлень про сексуальні стосунки у жінок з істероїдним розладом особистості. Стаття присвячена розглядові й обґрунтуванню основних принципів та напрямів психологічної корекції дисфункційних уявлень про сексуальні стосунки у жінок з істероїдним розладом

особистості. В публікації висвітлено результати дослідження специфіки уявлень про сексуальні стосунки в такій групі жінок. Виокремлено типи уявлень: садо-мазохістський, розкуто-підкорювальний, партнерсько-орієнтований та пафосно-романтичний типи. Доведено, що садо-мазохістський тип уявлень є дисфункційним, оскільки його елементи конотовані негативними емоціями. Визначено структурні особливості уявлень про сексуальні стосунки у жінок даної групи, серед яких недиференційованість; амбівалентність; перебування на центральних позиціях елементів, які конотовані негативними емоціями; менша, порівняно з уявленнями жінок без діагнозу, наявність романтичних елементів в системі уявлень. Описано особливості міжособистісних стосунків та психологічні чинники, які впливають на формування притаманних для жінок з істероїдним розладом особистості уявлень. На підставі отриманих даних запропоновано принципи психокорекції дисфункційних уявлень у жінок з істероїдним розладом особистості, серед яких принцип аналізу образу стосунків, принцип роботи з бажаним образом стосунків, принципи гармонізації образів уявлень про сексуальні стосунки. Реалізація даних принципів є можливою при психокорекційній роботі за наступними напрямками: підвищення поінформованості у сфері сексуального життя, робота з емоціями та переживаннями; корекція стратегій побудови міжособистісних стосунків, робота з особистісними особливостями пацієнток.

Ключові слова: уявлення про сексуальні стосунки, психокорекція, істероїдний розлад особистості, сексуальні дисфункції, сексуальні стосунки, еротичні фантазії, мотивація сексуальної поведінки, цінності вибору партнера.

В. С. Цыхоня. Принципы и направления психологической коррекции дисфункциональных представлений о сексуальных отношениях у женщин с истероидным расстройством личности. Стаття посвящена рассмотрению и обоснованию основных принципов и направлений психокоррекции дисфункциональных представлений о сексуальных отношениях у женщин с истероидным расстройством личности. В публикации освещены результаты исследования представлений о сексуальных отношениях в данной группе женщин. Выделены типы представлений: садо-мазохистский, раскрепощённо-подчиняемый, партнёрски-ориентированный и пафосно-романтический. Доказано, что садо-мазохистский тип является дисфункциональным. Определены структурные особенности представлений о сексуальных отношениях в данной группе женщин, среди них: недифференцированность; амбивалентность; пребывание в центре структуры элементов, коннотированных негативными эмоциями; меньшая, в сравнении с женщинами других групп, романтичность представлений. Описаны особенности межличностных отношений и психологические факторы, которые влияют на формирование характерных для женщин с истероидным расстройством личности представлений. Опираясь на полученные данные, были предложены принципы психокоррекции дисфункциональных представлений у женщин с данным расстрой-

ством, среди которых принципы анализа образа отношений, анализа образа желаемых отношений, гармонизации образов представлений о сексуальных отношениях. Реализация данных принципов является возможной, если психокоррекционная работа совершается с учётом следующих направлений: повышения уровня сексуальной информированности, работы с эмоциями; коррекции стратегий построения отношений; работы с личностными особенностями пациенток.

Ключевые слова: представления о сексуальных отношениях, психокоррекция, истероидное расстройство личности, сексуальные дисфункции, сексуальные отношения, эротические фантазии, мотивация сексуального поведения, ценности выбора партнера.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я на істероїдний розлад особистості (ІРО) страждають 2,2% жіночого населення. Характерними рисами для таких жінок є егоцентричність, надмірна (перебільшена) емоційність, заклопотаність своїм зовнішнім виглядом. Завдяки таким особливостям, жінки з ІРО легко привертають увагу оточуючих та вступають у різноманітні соціальні стосунки. Проте сексуальні стосунки у таких жінок є специфічними. У науковій літературі сексуальні прояви у жінок з ІРО називають псевдогіперсексуальними, тому що дані жінки демонструють провокативну сексуальність, яка внутрішньо загальмована та закрита. Інфантильна за своєю природою, вона у жінок з ІРО формується в специфічних сімейних умовах у період дитинства. Особливості психосексуальної сфери жінок з ІРО часто стоять на заваді їх особистого та інтимного життя.

Значну роль у сексуальних дезадаптаціях при ІРО у жінок відіграє характерна для даних осіб дисоціація між уявленнями та їх втіленням у життя. Уявлення про сексуальні стосунки – це образ стосунків, на який орієнтується жінка при їх побудові. Специфіка уявлень про сексуальні стосунки у жінок з ІРО досі не була предметом детального вивчення. Особливості уявлень можна вивчати, аналізуючи особливості сценаріїв еротичних фантазій, досліджуючи цінності вибору партнера, які можуть відображати загальні очікування жінки від партнера. Крім того, уявлення можна досліджувати на підставі аналізу мотивації сексуальної поведінки, який дозволяє встановити дефіцитарну потребу, що визначає сексуальну поведінку загалом.

Вивчення уявлень про сексуальні стосунки у жінок з ІРО є актуальним, так як дозволить спрямувати діяльність фахівців на подолання відмінностей між уявним та практичним сексуальним життям у даних жінок та дозволить підвищити їх рівень задоволеності від нього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Оскільки уявлення про сексуальні стосунки у жінок з ІРО досі не були предметом спеціального вивчення, при проведенні дослідження було проаналізовано підходи до вивчення окремих психологічних феноменів, які відображають уявлення про сексуальні стосунки. Еротичні фантазії в нормі та патології вивчали W. Masters та V. Johnson (1966); А. М. Свядоц (1974); І. С. Кон (1988); В. І. Здравомислов (1994); S. Dawson (2012); Н. Leitenberg (1995, 2008, 2010, 2013) та інші. Мотивація сексуальної поведінки була предметом вивчення різних вчених, зокрема В. В. Кришталя та Б. Л. Буртянського (1982); J. Easton, J. Confer, C. Goetz, D. Buss (2010); Є. В Кришталя, А. Г. Луценко, В. Г. Марченко (2013). Цінності вибору сексуального партнера у сучасних жінок досліджували О. С. Чабан, М. В. Маркова (2002); L. Campbell, N. Overall (2012) та інші.

Метою нашої публікації є опис та обґрунтування розроблених на підставі дослідження специфіки сфери уявлень про сексуальні стосунки у жінок з ІРО, принципів та напрямів психологічної корекції їх дисфункційних елементів.

Досягнення вказаної мети передбачає розв'язання наступної послідовності завдань: 1) визначити типи уявлень про сексуальні стосунки у жінок з ІРО; 2) описати специфічні особливості структури системи уявлень у жінок з ІРО; 3) встановити умови формування дисфункційних уявлень про сексуальні стосунки у жінок з ІРО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для діагностики уявлень про сексуальні стосунки у жінок було розроблено та стандартизовано спеціалізований опитувальник, який дозволяє дослідити типи жіночих еротичних фантазій, типи мотивації сексуальної поведінки та визначити цінності, які найбільш важливі при виборі партнера. Тест набув психометричного обґрунтування та відповідає всім вимогам, які висуваються до психодіагностичних тестів [5].

Дослідження уявлень про сексуальні стосунки проводилося на базі Територіального медичного об'єднання «ПСИХІАТРІЯ» у місті Києві та Київської міської психоневрологічної лікарні №2.

Емпіричне дослідження проводилося у трьох групах із залученням жінок репродуктивного віку (18 до 35 років). До основної групи увійшло 30 жінок з діагнозом ІРО, шифр F 60.4 у МКХ-10 (група жінок з ІРО). Середній вік жінок у даній групі становив 25,9 років. До груп порівняння увійшли жінки, які перебували на лікуванні в психоневрологічному стаціонарі вперше, та яким було встановлено діагнози «фобічний тривожний розлад, неуточнений»

(F 40.9), «гостра реакція на стрес» (F 43.0), «короткочасна депресивна реакція» (F 43.20), «продовжена депресивна реакція» (F 43.21), «змішана тривожна та депресивна реакція» (F 43.22), «змішаний тривожний та депресивний розлад» (F 41.2), «соматизований розлад» (F 45.0), «іпохондричний розлад» (F 45.2).

Групи порівняння було сформовано на підставі виразності демонстративних рис характеру. Перша група порівняння (35 осіб) була утворена з жінок, у яких діагностована демонстративна акцентуація характеру (Ж↑Н_у). Середній вік жінок склав 25,6 років. До другої групи порівняння (30 осіб) увійшли жінки, у яких демонстративні риси характеру невиразні (Ж↓Н_у). Середній вік жінок групи Ж↓Н_у становив 24,3 роки. Дослідження уявлень про сексуальні стосунки проводилося на основі інформованої згоди пацієнток.

У дослідженні використовувався наступний комплекс психодіагностичних методик: розроблений опитувальник дослідження уявлень про сексуальні стосунки у жінок – для визначення основних типів еротичних фантазій, типів мотивації сексуальної поведінки та цінностей, які важливі при виборі сексуального партнера; методика «Тест-опитувальник самоствавлення» (В. В. Столін) – для визначення особливостей компонентів самоствавлення; методика «Тест дослідження міжособистісних стосунків» (Л. М. Собчик) для вивчення основних типів соціальної взаємодії; методика «Фрайбурзький особистісний опитувальник» (А. О. Крилов) – для визначення особистісних особливостей жінок та перевірки конструктивної валідності авторської методики; методика «Індекс життєвого стилю» (Л. І. Вассерман, О.Ф. Єришев, О. Б. Клубова) – для оцінки міри напруженості психологічних захистів особистості; методика «Опитувальник дослідження рівня соціально-психологічної та сексуально-поведінкової адаптації подружжя» для встановлення особливостей парної адаптації (Д. Л. Буртянський, В. В. Кришталь); методика «Тест ціннісних орієнтацій» М. Рокіча (А. А. Карелін) для перевірки конструктивної валідності авторського тесту; методика «Модифікований опитувальник К. Леонгарда і Г. Шмішека» (В. М. Блейхер) для оцінки міри прояву демонстративних рис особистості.

Всі жінки, які брали участь в дослідженні, на момент його проведення мали постійного сексуального партнера, оскільки були в офіційному або в цивільному шлюбі до 5 років. Всі досліджувані зазначали, що мають складні стосунки з партнером та розглядають варіант їх розриву. Поведінкові прояви та емоційні реакції, які є наслідком ІРО, впливали на виникнення конфліктів з партнером та були причиною звернення даних жінок за медичною допомогою.

В результаті дослідження було встановлено, що у жінок групи з IPO більшою мірою виражені еротичні фантазії «Жертва» (тенденції пасивності та підкорення), «Вуаеристка» (тенденції пасивності та споглядання) та «генітальний тип» (хаотичність сексуальних контактів, нездатність відрізнити збудження від потягу) мотивації сексуальної поведінки. З'ясовано, що, порівняно з жінками двох інших груп, для даних досліджуваних цінності «моральних якостей» партнера та «зовнішності» мають найменше значення. Для них меншою мірою характерний «ігровий тип» (романтичні стосунки, флірт) мотивації сексуальної поведінки (рис.1).

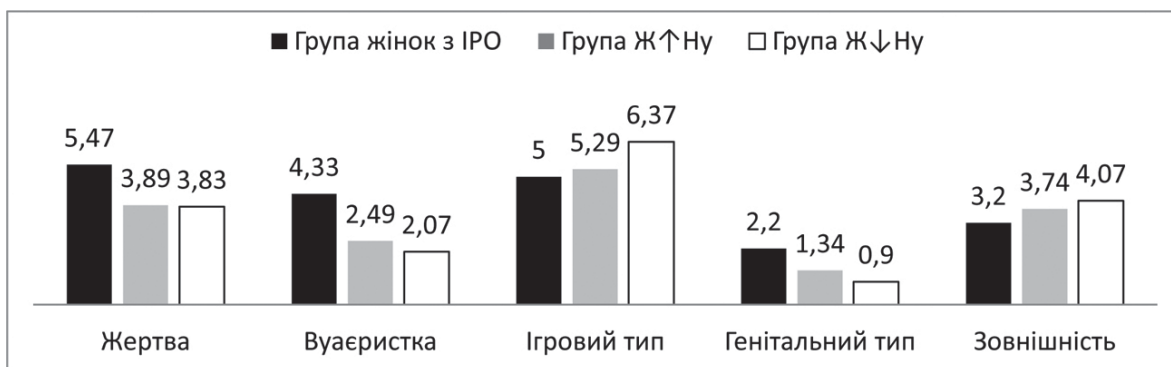

Рис. 1. Середні показники міри прояву елементів уявлень та мотивації сексуальної поведінки

В дослідженні проводилася оцінка взаємозв'язку між елементами уявлень, зокрема, типами фантазій, цінностями вибору партнера та типами мотивації сексуальної поведінки з наявністю ідей на теми, що пов'язані із сексом та викликають почуття сорому, провини та психологічний дискомфорт. Так було отримано дані, які узагальнено та представлено в таблиці.

Таблиця 1

Зв'язок дискомфортних думок з елементами уявлень про сексуальні стосунки та типами мотивації сексуальної поведінки

Група дослідження	Елементи уявлень та типи мотивації сексуальної поведінки	Зв'язок з думками, які пов'язані з сексом та викликають дискомфорт
Група жінок з IPO	Володарка	0,591**
	Жертва	0,580**
	Вуаеристка	0,575*
	генітальний тип мотивації	0,596**
	Кохана	- 0,481**
	моральні якості	- 0,558**

Група Ж↑Ну	зв'язків не встановлено	
Група Ж↓Ну	генітальний тип мотивації	0,451*
	Дикунка	- 0,560**

Примітка. ** $p \leq 0,01$, * $p < 0,05$

Дані, що наведені вище, дають підставу дійти висновку, що уявлення про сексуальні стосунки частіше конотовані негативними емоціями в групі жінок з ІРО, порівняно з двома іншими групами дослідження.

Аналіз характерних типів уявлень у трьох групах дослідження дозволив встановити наступні відмінності. В групі жінок з ІРО виокремлено чотири типи уявлень про сексуальні стосунки: *садо-мазохістський, розкуто-підкорюваний, партнерсько-орієнтований та пафосно-романтичний*. Виражений садо-мазохістський тип уявлень встановлено у 70% досліджуваних з ІРО; 17% жінок даної групи мають розкуто-підкорюваний тип уявлень; у 10% досліджуваних виражений партнерсько-орієнтований та у 3% – пафосно-романтичний типи уявлень.

Визначено особливий тип уявлень, що притаманний лише групі жінок з ІРО. Таким типом уявлень є *«садо-мазохістський тип»*. Він об'єднує еротичні фантазії «Жертва», «Володарка», «Вауеристка», а також «генітальний тип» мотивації сексуальної поведінки. Вказані елементи уявлень та мотивація мають прямий зв'язок з думками на теми сексу, що супроводжуються емоційним дискомфортом. Даному типу не властиві еротичні фантазії «Кохана», «моральні», «особистісні якості» партнера та «ігровий тип» мотивації сексуальної поведінки. Даний тип був визначений як *дисфункційний*.

В групі Ж↑Ну було виокремлено 5 типів уявлень про сексуальні стосунки, серед яких: *розкуто-підкорюваний* (виражений у 20% досліджуваних жінок); *романтичний* (виражений у 26% досліджуваних даної групи); *пафосно-романтичний, орієнтований на атрибути успішності партнера* (мають 20% досліджуваних); *пасивний* (превалюючий у 26% досліджуваних) та *домінуючий* (виражений у 8% досліджуваних даної групи).

Для групи Ж↓Ну характерними типами уявлень є *пасивний* (виражений у 20% досліджуваних); *романтичний тип* (характерний для 37% жінок даної групи); *уявлення, що орієнтовані на особистість партнера* (притаманні для 13% жінок групи); *владні уявлення, що орієнтовані на пошук соціально-успішного партнера* (мають 20% досліджуваних); *уявлення про підтримку сексуальної рівноваги* (виражені у 10% досліджуваних даної

групи). Типи уявлень у жінок двох груп порівняння є фактично подібними.

Дослідження *особливостей структури уявлень* про сексуальні стосунки у трьох групах та їх подальший аналіз дозволили встановити такі відмінності:

1) структура уявлень про сексуальні стосунки у жінок групи з ІРО є недиференційованою. Вона характеризується великою кількістю сильних взаємозв'язків між елементами уявлень, які є жорсткими. Це дозволяє констатувати ригідність уявлень у жінок даної групи;

2) центральне місце в структурі уявлень жінок з ІРО займають протилежні елементи (фантазії про домінування та підкорення), які сповнені психологічним дискомфортом та супроводжуються почуттям сорому та провинною, що свідчить про їх незрілість й інфантильне походження. Романтичні елементи в таких уявленнях є менш значущими;

3) у структуру уявлень про сексуальні стосунки у жінок з ІРО не включається елемент «шаблонно-регламентованого типу» мотивації сексуальної поведінки, даний факт підкреслює притаманну їм імпульсивність та егоїстичність у сфері сексуальних стосунків;

4) структура уявлень про сексуальні стосунки у жінок з груп Ж↑Ну та Ж↓Ну відрізняється більшою романтичністю, гнучкістю та простотою.

Особливого значення набуло вивчення психологічних чинників і стратегій міжособистісної взаємодії, що визначають *умови формування дисфункційних уявлень* у жінок з ІРО. Було встановлено, що існують значущі ($p \leq 0,01$) високі та середні кореляційні зв'язки з тими типами міжособистісної взаємодії, що відрізняються впевненістю в собі, переоцінкою власних можливостей, нетерпимістю до критики, бажанням керувати іншими, деспотичними рисами (владно-лідуючий тип $r = 0,741$); незалежністю, суперництвом, почуттям власної переваги над іншими, тенденцією мати власну думку, що є відмінною від інших (незалежно-домінуючий тип $r = 0,757$; $r = 0,648$); щирістю, наполегливістю, прямолінійністю, запальним характером (прямолинійно-агресивний тип $r = 0,509$; $r = 0,579$). Крім того, виявлені зв'язки із загальною тенденцією до домінування ($r = 0,775$; $r = 0,626$).

Було встановлено, що жінкам з переважанням таких уявлень про сексуальні стосунки притаманне самозвинувачення ($r = 0,613$; $r = 0,547$), яке може виражатися у вербальних образах, у бажанні зробити себе причиною негараздів, незадоволеності своїм життям, зокрема сексуальним.

Для елементів уявлень садо-мазохістського типу було виявлено залежності ($p \leq 0,01$) з механізмами психологічного захисту, зокрема з заміщенням ($r = 0,605$; $r = 0,729$), компенсацією ($r = 0,593$), проекцією ($r = 0,488$) та зворотні зв'язки з раціоналізацією ($r = -0,677$; $r = -0,561$). Відповідно, можна припустити, що бажання підкорятись є несвідомою заміною недосяжної моделі поведінки, яка ґрунтується на підкоренні, наділенні ініціативою чоловіка тощо. Сила, за переконанням таких жінок, є атрибутом виключно чоловіка. Очевидним є і той факт, що підґрунтя «генітальної» поведінки складає інша потреба, ніж отримання сексуального задоволення та бажання мати різноманітне сексуальне життя. На особливу увагу заслуговує зв'язок між «генітальним типом» мотивації та психологічним механізмом заміщення. Даний факт підтверджує ідею про те, що нерозбірлива сексуальна поведінка у жінок з ІРО, яка проявляється в доступності, може бути заміщенням реальної потреби у глибоких інтимних стосунках, яка, зважаючи на їх особистісні особливості, має складності в реалізації.

При вивченні впливу психологічних чинників на формування уявлень про сексуальні стосунки у жінок з ІРО, було зафіксовано залежності ($p \leq 0,01$) з елементами садо-мазохістського типу та невротичністю ($r = 0,712$), дратівливістю ($r = 0,586$), спонтанною ($r = 0,606$) та реактивною агресивністю ($r = 0,484$), депресивністю ($r = 0,596$), емоційною лабільністю ($r = 0,613$) та іншими особистісними особливостями. Дані психологічні чинники зумовлюють особливості формування уявлень про сексуальні стосунки у жінок з ІРО.

На підставі результатів дослідження було визначено особливий садо-мазохістський тип уявлень, який притаманний жінкам з ІРО. Дані уявлення супроводжуються негативними емоціями (почуттям сорому провини, психологічним дискомфортом), даний факт був додатково підтверджений в ході проведення бесіди із жінками до та після тестування. Досліджувані відмічали негативний вплив тих образів сексуальних стосунків, які сформувалися в них в ході досвіду та внаслідок виховання. Ці уявлення заважають їм будувати гармонійні партнерські стосунки з чоловіками.

З метою розв'язання даної проблеми, враховуючи особливості системи уявлень у жінок з ІРО, було розроблено принципи та окреслено напрями надання психокорекційної допомоги. Психокорекція жінок з ІРО повинна здійснюватися практичними психологами та лікарями-психотерапевтами в спеціалізованих медичних закладах [6].

На підставі принципів комплексності, диференційованості, послідовності та етапності за В. В. Кришталем [4, с. 479] було розроблено додаткові *принципи* психокорекційної роботи з жінками з ІРО, які мають дисфункційні уявлення про сексуальні стосунки. Розглянемо їх більш детально.

1. *Принцип аналізу образу стосунків* передбачає встановлення в ході психологічної роботи повної картини уявлень жінки про сексуальні стосунки, а саме: розуміння її власної ролі, функцій (та функцій партнера відповідно), розуміння формату стосунків та способу взаємодії. Окрему увагу спеціаліст повинен звернути на наявність в уявленнях садо-мазохістських елементів. Питання мають бути спрямовані на виявлення недиференційованості в системі уявлень жінок та наявності (відсутності) романтичних компонентів, що проявляються в готовності до партнерської взаємодії.

2. *Принцип роботи з бажаним образом стосунків* полягає в тому, що психологічна робота повинна враховувати розуміння жінкою ідеальних стосунків як таких, до яких вона прагне. В деяких методах психологічного впливу образ ідеального результату розглядається як кінцева точка та використовується з метою пошуку ефективних шляхів досягнення результату. Одним із найбільш популярних подібних методів є техніка добре сформульованого результату (нейролінгвістичне програмування) [1, с. 119].

Образ бажаних стосунків може містити багато нелогічностей. Він може бути сповнений міфів, інтроектів, це може бути причиною того, що такі стосунки є фактично недосяжними в реальному житті. Якщо в бажаному образі зафіксовані описані вище особливості уявлень, то психолог повинен приділити окрему увагу їх аналізу та тлумаченню для пацієнтки.

3. *Принцип гармонізації системи уявлень* базується на пошуку логічного компромісу між бажаним образом стосунків і загальними уявленнями про них. Спеціаліст повинен спрямувати свою роботу активність на узгодження тих особливих елементів уявлень, які властиві жінкам з ІРО, зважаючи на умови їх формування.

Для реалізації розроблених принципів психокорекційної роботи було сформульовано наступні *напрями* психологічної допомоги жінкам з ІРО, які мають дисфункційні уявлення про сексуальні стосунки.

Психологічна робота з уявленнями про сексуальні стосунки передбачає: позбавлення їх від міфів та стереотипів за рахунок підвищення поінформованості; розширення межі прийнятності інтимної поведінки (за необхідності); формування ефективних

стратегій міжособистісної комунікації з партнером; роботу з емоціями, які обмежують прояви сексуальності жінки; корекція особистісних особливостей, які мають вплив на формування системи уявлень про сексуальні стосунки (рис. 2).

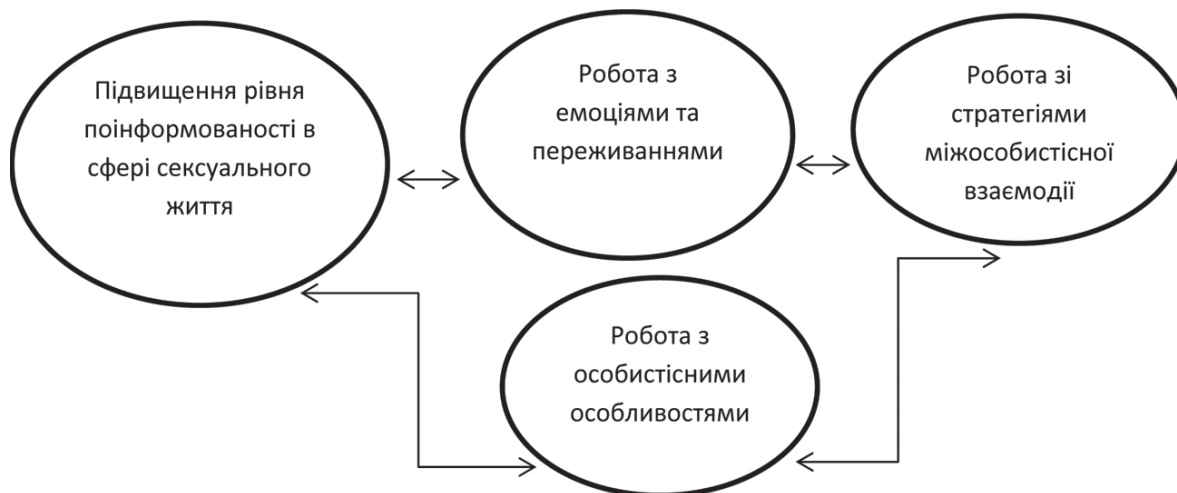

Рис. 2. Напрями роботи з уявленнями про сексуальні стосунки з жінками ІРО

Розглянемо більш детально кожний із чотирьох наведених вище напрямів. Так, *підвищення рівня поінформованості в сфері сексуального життя* – це створення умов, в яких жінка зможе знайти відповіді на питання, що пов’язані із сексуальним життям, які вона або не знала де отримати, або соромилася запитати. Із даною задачею психолог може працювати у зручному для себе форматі. Це може відбуватися у вигляді лекцій, дискусій, в формі проведення монотематичних груп, індивідуальних консультацій. Найголовнішою вимогою для реалізації поставленої психологічної задачі має бути дотримання конфіденційності, створення особливої атмосфери роботи, що має базуватися на довірі, повазі та підтримці. Інформація має добиратися із урахуванням запитів та особливостей уявлень кожної жінки окремо. Результатом роботи у даній площині має бути підвищення рівня поінформованості жінки в окремих аспектах інтимного життя, а відтак часткова редукція неприємних емоцій, почуттів комплексів, надання уявленням більшої гнучкості.

Напрямок роботи з емоціями та переживаннями має охоплювати всі емоційні прояви, які виникають в ході роботи психолога та пацієнта над зазначеними темами. Найефективнішим способом розв’язання означеної проблеми є метод роботи з переживанням в рамках клієнт-центрованого методу [2]. Якщо працювати зі змістом проблематики, можна втратити багато матеріалу, оскільки в

ході психологічної сесії клієнтка може давати завчені формулювання, соціально бажані відповіді або заговорювати ситуацію, що виникає «тут і тепер». Напрямок роботи в емоційному полі більш спонтанний, таким шляхом легше подолати психологічні захисти. Крім того, той досвід, який отриманий на емоційному рівні буде краще засвоєний, ніж інтелектуальна ідея. Психолог фокусує увагу клієнта на переживаннях, які актуалізуються в процесі роботи, він працює процесуально. Часто у спеціаліста можуть виникати резонансні емоції, обговорення яких також може каталізувати робочий процес. Щодо емоційного поля, то окрема увага має бути приділена почуттям провини та сорому за прояви власної сексуальності, які було діагностовано у жінок з ІРО. Проте варто пам'ятати, що дані емоції є парціальними, тому особливо важливим є пошук переживання, що стоїть за ними.

Робота зі стратегіями міжособистісної взаємодії повинна враховувати встановлені особливості уявлень жінок з ІРО: наявність протилежних тенденцій (поєднанням прагнення до підкорення та домінування) і несерйозне ставлення до стосунків.

У дослідженні уявлень про сексуальні стосунки було підтверджено, що жінки з ІРО є достатньо домінуючими в соціальній взаємодії, часто мають деспотичні риси. На нашу думку, наявність домінуючих фантазій є звичним поведінковим патерном. Більш вираженими, ніж домінуючі фантазії, є бажання підкорення. Дана обставина, на наш погляд, зумовлена актуальністю компенсаторних захисних механізмів. Така наявність крайнощів є характерною для осіб з ІРО. За уявленнями даних жінок, партнером можна або керувати, і таким чином задовольняти власні інтереси (часто це проявляється в маніпулятивній поведінці), або повністю підкорюватися йому. Розуміння партнерських стосунків, що засновані на коханні та взаємній повазі, для них не властиве. При роботі з даними бажаннями спеціалісту необхідно приділити увагу проблемі надмірного контролю та влади у стосунках. Аналіз поведінки, дисоціативний погляд на неї дозволять зрозуміти власні помилки. Пошук альтернативних способів взаємодії з партнером може бути корисним та суттєво збагатити репертуар поведінкових проявів.

Неоднозначність стратегій міжособистісної взаємодії проявляється у таких жінок в умовах лікувального процесу. Внаслідок специфічних особливостей особистості жінки, які мають ІРО, або ігноруються медичним персоналом, або стосунки з ними будуються формально. Поширені випадки, коли при роботі психолога з категорією жінок, які мають ІРО, внаслідок професійної

деформації спеціаліста, пацієнткам не приділяється достатня увага: їх скарги не сприймаються серйозно. Робота з жінками, що мають такі особливості, вимагає особливого терпіння та витримки. Ця обставина зумовлена особливостями розладу, а саме: демонстративністю, поверхневистю емоцій, маніпулятивною поведінкою. Часто даний формат стосунків є характерним для них і у повсякденному житті. Створення необхідних умов для здійснення психологічних змін, які можливі завдяки використанню клієнт-центрованого методу, допоможе сформувати міцний робочий альянс, що зумовить внутрішні зміни пацієнта.

Робота з особистісними особливостями має бути перманентною у взаємодії клієнта та спеціаліста. Розуміння особистісних особливостей та справжній інтерес до пацієнта є запорукою ефективної роботи. В ході дослідження було встановлено, що увага психолога має бути приділена вираженості «генітального типу» мотивації сексуальної поведінки. Жінки з ІРО мають достатньо сексуалізовану поведінку. Це може свідчити про те, що, спілкуючись із потенційним сексуальним партнером, вони не вважають, що можуть бути цікавими у спілкуванні, а це зумовлено тією обставиною, що жінки з ІРО не відчувають цінність власного «Я». Для того, аби підкорити партнера, вони використовують поведінку, яка перенасичена фліртом та звабленням. На нашу думку, важливою психологічною мішенню в роботі з жінками, що мають такі уявлення, має бути допомога у прийнятті власного «Я», вивченні своїх сильних і слабких сторін, гармонізації внутрішнього світу. Для таких жінок буде важливим зрозуміти те, що вони можуть бути цікавими для партнера як особистість, а не лише як сексуальний партнер. При роботі з такими проблемами психолог повинен враховувати, крім звичного механізму витіснення, значну міру напруження захисних механізмів компенсації та заміщення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В ході проведення дослідження було визначено специфічні особливості в системі уявлень про сексуальні стосунки у жінок з істероїдним розладом особистості. Було визначено характерні для даної групи жінок типи уявлень, описано садо-мазохістський дисфункційний тип уявлень, проаналізовано умови та особливості його формування та запропоновано принципи і напрями психологічної корекції подібних уявлень. Дотримання запропонованих вище принципів та напрямів, дозволить спеціалісту розширити картину уявлень про сексуальні стосунки у жінок. На підставі цього є можливість збагатити репертуар поведінкових проявів,

позбавитися неприємних емоційних станів, що пов'язані з сексуальними тематиками, підвищити самооцінку в жінок з ІРО.

Перспективи подальших досліджень полягають в розробці та впровадженні психокорекційних програм корекції дисфункційних уявлень про сексуальні стосунки у жінок з ІРО з метою покращення якості їх сексуального життя.

Список використаних джерел

1. Боденхамер Б. НЛП-практик: полный сертифицированный курс. Учебник магии НЛП / Боб Боденхамер, Майкл Холл. – СПб.: ПРАЙМ-Еврознак, 2007. – 448 с.
2. Кочарян А. С. Психотерапевтический контекст переживания / А. С. Кочарян, А. М. Лисеная // Вісн. Харк. нац. унів. Серія: «Психологія». – 2010. – №913. – Вип.44. – С.71 – 74.
3. Кочарян А. С. Теория процессов клиентцентрированной терапии: попытка проблематизации / А. С. Кочарян // Психотерапия. – 2011. – № 10. – С. 69 – 75.
4. Кришталь В. В. Сексология: учебное пособие / В. В. Кришталь, С. Р. Григорян. – М.: ПЕР СЭ, 2002. – 879 с.
5. Цыхоня В. С. Опыт создания методики исследования представлений о сексуальных отношениях у женщин / В. С. Цыхоня // Клиническая психология. Наука и практика: пути интеграции: сборник методических материалов по итогам всероссийской научно-практической конференции молодых ученых. Ч.2. / Под науч. ред. А. Н. Алехина, Е. Д. Глуховой, Е. А. Трифоновой. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2013. – С. 78-88.
6. Цыхоня В. С. Уявлення про сексуальні стосунки у жінок з істероїдним розладом особистості: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня кандидата психол. наук: спеціальність 19.00.04 «медична психологія». – Харків, 2014. – 18 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Bodenhamer B. NLP-praktik: polnij sertificirovannij kurs. Uchebnik magii NLP / Bob Bodenhamer, Majkl Holl. – SPb.: PRAJM-Evroznak, 2007. – 448 s.
2. Kocharjan A. S. Psihoterapevticheskij kontekst perezhivaniya / A. S. Kocharjan, A. M. Lisenaja // Visn. Hark. Nac. Univ.. Serija: «Psihologija». – 2010. – №913. – Vip.44. – S.71 – 74.
3. Kocharjan A. S. Teorija processov klientcentrirovannoj terapii: popytka problematizacii / A. S. Kocharjan // Psihoterapija. – 2011. – № 10. – S. 69 – 75.
4. Krishtal' V. V. Seksologija: uchebnoe posobie / V. V. Krishtal', S. R. Grigorjan. – M.:PER SJe, 2002. – 879 s.

5. Cyhonja V. S. Opyt sozdanija metodiki issledovanija predstavlenij o seksual'nyh otnoshenijah u zhenshhin / V. S. Cyhonja // Klinicheskaja psihologija. Nauka i praktika: puti integracii: sbornik metodicheskikh materialov po itogam vserossijskoj nauchno-prakticheskoj konferencii molodyh uchenyh. Ch.2. / Pod nauch. red. A. N. Alehina, E. D. Gluhovoj, E. A. Trifonovoj. – SPb.: Izd-vo RGPU im. A. I. Gercena, 2013. – S. 78-88.
6. Cyhonja V. S. Ujavlennja pro seksual'ni stosunky u zhinok z isteroi'dnym rozladom osobystosti: avtoreferat dys. na zdobuttja nauk. stupenja kandydata psyhol. nauk: special'nist' 19.00.04 «medychna psihologija». – Harkiv, 2014. – 18 s.

V.S. Tsykhonia. The principles and ways of psychological correction of dysfunctional conceptions about sexual relationship of women with histrionic personal disorder. This article is devoted to consideration and proving of main principles and ways of psychological correction of dysfunctional conceptions about sexual relationship of women with histrionic personal disorder. The article shows the key research results about women's conception about sexual relationship. There were identified types of those conceptions. They are sadomasochistic, liberated-obeying, partner oriented and pathetic-romantic. It was proved that sadomasochistic is dysfunctional. There were identified structural features of conceptions about sexual relationship in this group of women. Such features are absence of differentiation, ambivalence, being in the center of elements which were driven by negative emotions, less (comparing to other groups of women) romantic in conceptions. There were described particularities of interpersonal relationship and psychological factors which influence on forming distinct conceptions for women with histrionic personal disorder. Received data helped to formulate principles of psychological correction of dysfunctional conceptions of women with this disorder. Research results also gave field for analysis of image of desired relationship and constructing more harmonized image of conception about sexual relationship. Realization of these principles can be applied if psychological correction is going to be done taking into account such steps as: increasing of level of sexual awareness, work with emotions, correction of relationship strategy construction, work with personal particularities of patients. Given principles and ways will enable to harmonize interpersonal and sexual relationship among those women.

Key words: conceptions about sexual relationship, psychological correction, histrionic personal disorder, sexual dysfunctions, sexual relationships, erotic fantasies, motivation of sexual behavior, values of partner choosing.

Recieved August 8, 2014

Revised September 11, 2014

Accepted October 25, 2014